

Zhrnutie a záver

Výskum názorov tínedžerov vo veku 15-19 rokov na viaceré politické a spoločenské otázky ukázal, že táto veková skupina sa v niektorých ohľadoch odlišuje od dospeléj populácie, resp. od kohorty starších mladých, v mnohom ju však kopíruje. Pri interpretácii treba brať do úvahy, že politické názory tínedžerov sa ešte iba formujú, čiže môžu byť ľahšie ovplyvniteľní. Navyše sú ich názory často nekonzistentné.

Tínedžeri citlivo vnímajú rôzne úrovne a rôzne typy nerovností v našej spoločnosti – či už ide o postavenie maďarskej menšiny v porovnaní so Slováckmi; o šance obyvateľov rozličných obcí v porovnaní s priemerom Slovenska; o šance žien oproti mužom; o postavenie ľudí inej sexuálnej orientácie v porovnaní s heterosexuálmi; či o postavenie Rómov v porovnaní s majoritou. Výsledky ukázali, že dievčatá, respondenti maďarskej národnosti, tínedžeri z menších obcí, zo strednej a východnej Slovenska sú citlivejší na nerovnosti a znevýhodnenia, ktoré „ich“ skupiny priamo zažívajú.

Z analýzy sociálneho dištancu tínedžerov voči rôznym skupinám „iných“ vyplynulo, že najväčší odstup deklarujú od politických extrémistov, čo naznačuje, že sa s týmto politickým prúdom nestotožňujú a odsudzujú ho. Na druhej strane však mnohí zároveň vyjadrili dištanc voči skupinám, ktoré sa v povedomí verejnosti spájajú s migračnou krízou, ako sú moslimovia či utečenci z krajín zasiahnutých vojnou a hladom. Pomerne rezervovaný je postoj tínedžerov k etnickej a náboženskej diverzite sa prejavuje aj pri hodnotení trendu narastajúcej etnickej a náboženskej rôznorodosti v západných krajinách.

Medzi najodmietanejšie skupiny zaraďujú tínedžeri Rómov, ktorých však zároveň väčšina z nich vníma ako znevýhodnenú skupinu. V tom sa odlišujú od dospeléj populácie, ktorá Rómom v podstatne nižšej miere priznáva horšie postavenie a šance v spoločnosti.

V porovnaní s dospelou populáciou tínedžeri pociťujú menší dištanc voči ľuďom patriacim do LGBTI komunity. Zároveň majú oveľa kritickejší názor na ich postavenie a šance v slovenskej spo-

ločnosti: väčšina z nich vníma túto skupinu ako znevýhodnenú. Aj preto iba malá časť tínedžerov hodnotí kriticky trend rastúcej tolerancie voči partnerstvám ľudí rovnakého pohlavia v krajinách Európskej únie. Zdá sa teda, že konzervatívna propaganda prezentujúca posilnenie práv tejto skupiny ako ohrozenie základov slovenskej tradičnej kultúry a morálky na tínedžerov veľmi „nezaberá“.

Tínedžeri hodnotia prevažne pozitívne zmeny smerujúce k posilneniu postavenia žien v spoločnosti, a to v oboch sférach – súkromnej i verejnej. Pokladajú za správne zväčšovanie slobody žien rozhodovať v otázkach materstva. Prevažne priaznivo hodnotia aj trend zvyšujúcej sa účasti mužov na starostlivosti o rodinu a domácnosť. Vidia pokrok v rastúcom počte žien vo vedúcich funkciách v ekonomike a politike. Tieto zistenia dokumentujú nízku príťažlivosť tradičných patriarchálnych vzorcov pre tínedžerov a ich príklon ideálu rodovej rovnosti.

Drvivá väčšina tínedžerov sa deklaratívne hlási k princípom liberálnej demokracie. Ich demokratické presvedčenie však nie je vždy konzistentné; časť z nich sa akoby jedným dychom prikláňa k nezlučiteľným názorom, resp. spochybňuje oddanosť liberálnej demokracii pripravenosťou resignovať na časť občianskych slobôd v záujme dosiahnutia lepšej životnej úrovne, či uprednostnením disciplíny a poriadku na úkor dodržiavania ľudských práv. Pre niektorých je atraktívny model silného autokratického vodcu.

Názory na demokraciu súvisia do istej miery s toleranciou k inakosti a s podporou rodovej rovnosti. Mladí ľudia, hlásiaci sa k princípom liberálnej demokracie, spravidla väčšmi inklinujú k rešpektovaniu inakosti a k podpore silnejšieho postavenia žien v spoločnosti. Neplatí to však absolútne. Jeden príklad za všetky: z tých, čo deklarujú, že v demokracii treba rešpektovať aj práva menších, takmer polovica pociťuje sociálny dištanc od utečencov z krajín zasiahnutých vojnou a hladom.

Tínedžeri sa vyznačujú pomerne nízkou mierou interpersonálnej dôvery, čo dokumentuje, že ani v prípade generácie, ktorá sa narodila a vyrastá

v demokratických podmienkach, dôvody na všeobecnú nedôveru k ľuďom celkom nepominuli.

Tínedžeri deklarujú pomerne vysoký záujem o politiku, ale málo o nej diskutujú. Je otázne, či je takýto záujem súčasťou sebaštylizácie alebo je deklarovaný záujem o politiku bez diskusie aj dôsledkom zrýchleného „konzumovania“ informácií, avšak bez ich zdieľania, predebatovania a kritického vyhodnotenia. V každom prípade však výskumné zistenia poukazujú na značné komunikačné vákuum, v akom sa tínedžeri nachádzajú. Absencia príležitostí pre mladých ľudí zapájať sa do diskusie o politike a veciach verejných v ich prirodzených prostrediach – najmä v škole a rodine – vytvára

nepriaznivé podmienky pre ich politickú socializáciu a pre rozvoj ich aktívneho občianstva.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že mladí ľudia sú vo vzťahu k svojej osobnej budúcnosti v horizonte piatich rokov optimistickí. Pritom viac sebadôvery vo vlastnú schopnosť zaradiť sa do dospelého života a vedieť sa v ňom o seba postarať deklarujú študenti odborných škôl na rozdiel od gymnazistov a dievčatá na rozdiel od chlapcov. Samozrejme, priaznivé odpovede mladých respondentov a respondentiek treba interpretovať nielen ako prejav ich optimistického nastavenia, ale aj ako indikátor dôležitosti, akú zvládnutiu praktických aspektov vstupu do dospelého života pripisujú.